

MAAILM MUUTUB IGA OSTUGA!

Sel nädalal tähistame õiglase kaubanduse nädalat. MTÜ Mondo vabatahtlikud kaardistasid Fairtrade'i ja teiste õiglase kaubanduse ning vastutustundliku tootmise märgiseid kandvaid tooteid 17 kaupluses, et võrrelda, milliseid kaupu ja kui palju meile poed pakuvad – kohv, tee, suhkur, kinoa, maitseained, sokid, vein jms. Kui mõelda, et õiglase kaubanduse tooted tulid Eestisse nii kümme aastat tagasi, siis pole tulemus halb – igas poes oli vähemalt mõni sertifitseeritud toode, osas ulatus arv isegi üle 40.

Valimi hulka kuulusid kaheksa poeketi üheksa kauplust Tallinnas (Kaubamaja ASi Tallinna Kaubamaja, Looduspere Viru keskuses, ABC Supermarketsi Solarise keskuse kauplus ja Kreutzwaldi Comarket, Rimi Eesti Food AS Haaberstis, Selver AS Järve keskuses, Mahemarketi Tallinna kauplus, Biomarket Balti Jaama Turul ning Stockmann); lisaks Kaubamaja ASi Tartu Kaubamaja ja Prisma Peremarket ASi Annelinna kauplus Tartus, Coop Eesti kauplus Konsum Orissaares, Maxima Eesti OÜ kauplus Pärnus Riia maanteel, Grossi toidupood Rakvere Turu Kaubamajas, Grossi toidupood Tamsalus, MEIE Toidukaubad / RR Lektus ASi Kevade kauplus Tõrvas ja Coop Eesti A&O kauplus Rohuneemes.

RÕÕMUS POODLEMINE

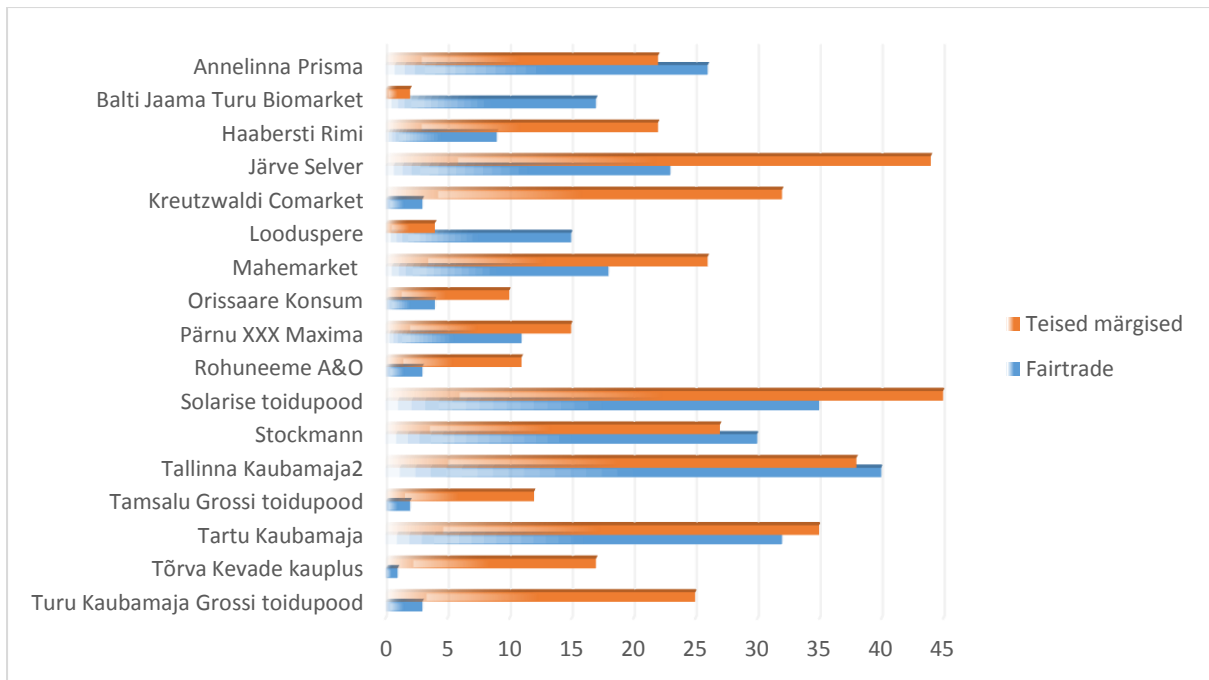
Vabatahtlikud käisid tavaostja kombel mõistliku aja jooksul läbi kõikide märgistega kaetud kaubaartiklite riiulid, vaatasid, mis märgiseid mis toodete peal on, tegid märkmeid ja ka ostsid. Proovisime leida nii palju kui võimalik, aga kui mõni kohv või kinoa oli ikka eriti hästi ära peidetud, siis me seda ilmselt üles ka leidnud. Tootesortimendi puhul tuvastati märgistuse olemasolu nii toidukaupadel (sh kohv, tee, suhkur) kui ka kosmeetikatoodetel, riietel ja pesuvahenditel. Andmed märgiti üles toodete kohta, millel oli olemas õiglase kaubanduse märgistus Fairtrade või teised õiglase kaubanduse ja vastutustundliku tootmise märgised, nagu Fair for Life, Organic Fair Trade, Hand in Hand, UTZ Certified, Rainforest Alliance vm). Saadud koondtulemused jagati tooteartiklite arvu järgi omakorda kahte gruppi – Fairtrade'i märgistusega tooteartiklite arv kaupluses ning teiste märgistega tooteartiklite arv kaupluses.

FAIRTRADE MEIE POODIDES

Eesti poodides on müügil paljude tuntud tootjate kaubamärke, mille tootesarjadel on Fairtrade'i märgis (nt Pauligi, Puro, Arvid Nordquisti, Meira kohv; Bradleys'e, English Tea Shopi, Hampsteadi tee; Dansukkeri suhkur; Bournville'i, Naturata, Chocoolala kakao; Eesti Friends' Textile'i sokid; Ben&Jerry'se jäätis; Santa Maria maitseained; Urtekrami pesuvahendid). Fairtrade'i märgistusega tooteid esines enim Tallinna Kaubamaja tootevalikus ning ABC Supermarketsi ketti kuuluvas Solarise keskuses. Peaaegu sama suur oli märgisega sortimendi arv Stockmannis, Tartu Kaubamajas ja Annelinna Prisma. Ühtlasi selgub andmetest, et valimis olnud kaupluste puhul on Fairtrade'i märgiseid rohkem suuremate linnade kauplustes ning vähem väikelinna ja maapiirkonna poodides. Kindlasti on see seotud tooteühikute koguarvuga ning kaubavaliku suurusega kauplustes. Lisades juurde ka teised õiglase kaubanduse ja vastutustundliku tootmise märgistust kandvad tooteartiklid, üldine pilt suuresti ei muutu. Esirinnas on jätkuvalt suuremad poed ning varem nimetatutele on lisandunud Järve Selver (joonis 1).

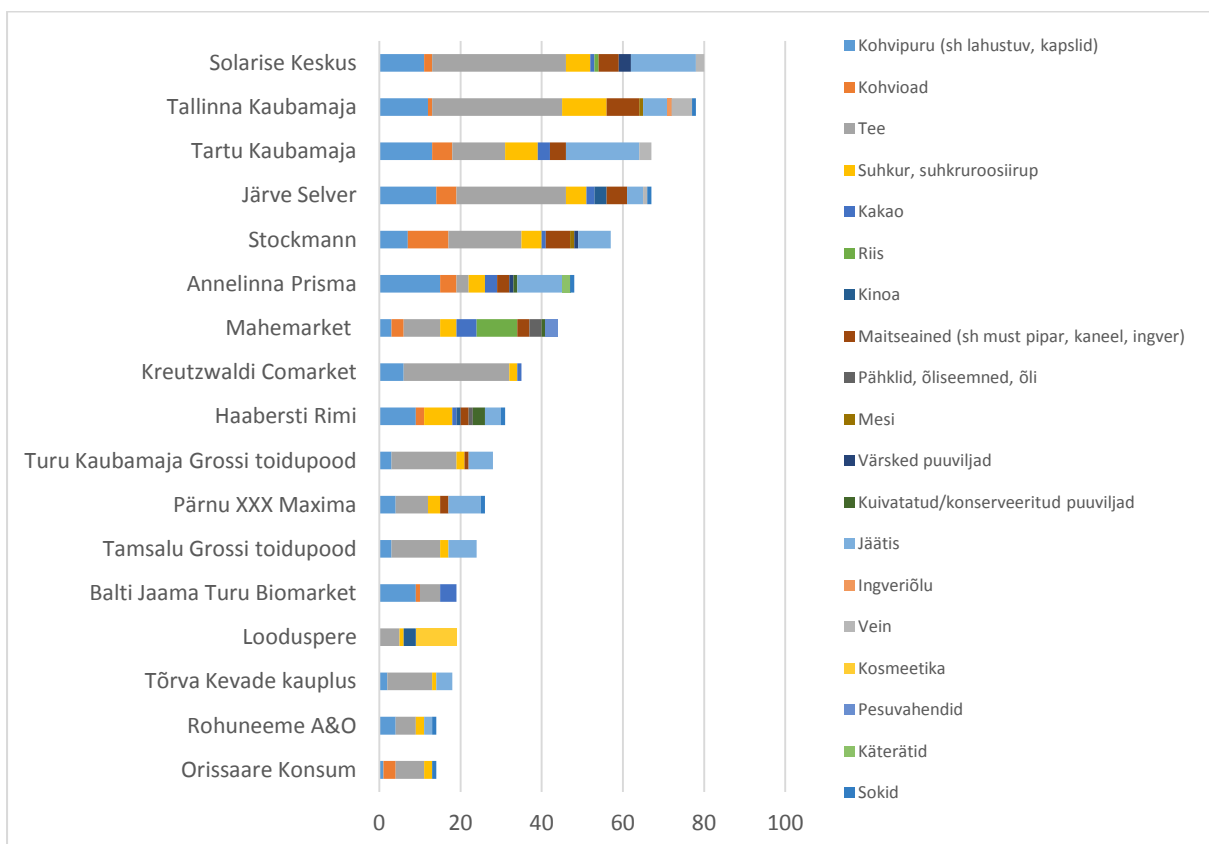

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Joonis 1. Koondülevaade märgisega tooteartiklitest

Väiksemates kauplustes on tootevalikus vähem Fairtrade'i märgistusega tooteid ning suurem osakaal on teistel õiglase kaubanduse ja vastutustundliku tootmise märgiseid kandvatel toodetel. Hea näitena saab esile tuua Tõrvas asuva Kevade kaupluse, kus leidus õiglase kaubanduse märgisega tooteid ning nii on ta suuremate kauplustega võrreldes täiesti arvestatav.

Joonis 2. Märgisega tooteartiklite jagunemine tootekategoriade kaupa

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

MEIE VALIKUD

Tootekategooriate sortimendi puhul oli parim Fairtrade'i kohvivalik Järve Selveris ja Annelinna Primas, kus kohvipurust ja kohviubadest oli mõlemas 19 õiglase kaubanduse ja vastutustundlikku tootmise märgist kandvat toodet. Teevaliku poolest oli esirinnas Tallinna kaubamaja (32 toodet) ning järgnesid Järve Selver ja Kreuzwaldi Comarket vastavalt 27 ja 26 märgisega tootega. Suhkru ning suhkruisirupi puhul oli märgisega tooteid peaaegu igas vaadeldud poes (välja arvatud Balti Jaama Turu Biomarket), kus eri märgistega tooteartiklite arv ulatus Tallinna Kaubamajas isegi üheteistkümneni. Nagu juba välja toodud, on Fairtrade'i märgisega kaupade suurim valik Tallinna Kaubamajas ja Solarise keskuses ning peamiselt kandsid märgistust kohvi ja tee kategooriasse kuuluvad tooted. Kui vaadata aga nn haruldasemaid tootekategooriaid, siis on märgistusega toodete osakaal oluliselt väiksem. Nii leidsime näiteks märgisega kinoad vaid Viru Keskuses asuvast Looduspere kauplusest, Haabersti Rimist ja Järve Selverist. Pähkleid, õliseemneid ja õli leidsime aga ainult Tallinna Mahemarketist ja Haabersti Rimist. Veelgi kurvem on lugu pesuvahenditega, ning juhul kui on soovi soetada õiglase kaubanduse ja vastutustundliku tootmise märgist kandvat pesuvahendit, tuleb sammud seada Tallinna Mahemarketisse, sest ülejäänud kauplustest märgistusega tooteid ei leitud. Kahju on sellest, et puuvilja on vähe saadaval, sest banaan on tarbimiselt kolmas puuvili õunte ja tsitruseliste järel ning kindlasti väärivad Eesti tarbijad õiglaselt toodetud banaane. Fairtrade'i märgisega banaane ja ananasse leidsime ainult Solarise kauplusest.

Kaupmees ei vastuta ainult selle eest, mis toimub vahetult tema mõjul. Tema vastutus on mitmeastmeline. Ta vastutab, samamoodi nagu tootja ja tarbija, terve tootmis- ja tarneahela eest. Eriti ja algusest lõpuni vastutab poekett omamärgitoodete eest, mida on peaaegu 40% poodides müüdavatest kaupadest. Meil on hea näitena tuua Rimi, mille mitmel omatootel sarjast „I love Eco“ on peal Fairtrade'i märgistus.

Poodides on ka palju šokolaadi ja maiustusi, millel on õiglase kaubanduse ja vastutustundliku tootmise märgiseid: näiteks on igas poes on müügil Kalevi tooteid, mis on toodetud UTZ Certified kakaost, ning Soome tootja Fazeri kaubad, mille šokolaadides, kommides, küpsistes ja teistes toodetes kasutatav kakao on alates 2017. aasta jaanuarist vastutustundlikult toodetud. Kuigi Fazer on otsustanud oma toodetele mitte panna Fairtrade'i märgist, on nende hangitud ja kasutatud tooraine kooskõlas vastava Fairtrade'i programmiga (ingl Fairtrade Sourcing Programme). Maiustustevalikut hinnates panime enda jaoks küll kirja, mida leidsime, aga maiustuste kategooriat ülevaate koostamisse ei kaasanud.

Kui vaadata eri märgiste esindatust, siis enim esineb Fairtrade'i, UTZ Certified ja Rainforest Alliance'i märgisega tooteid. Mitmes kaupluses leidsime ka teisi märgiseid, nagu GEPA Fair+ (nt Tallinna Kaubamaja, Solarise Keskus, Mahemarket), Fairly Traded Cocoa Beans (nt Tartu Kaubamaja, Annelinna Prisma) ja Organic Fair Trade (nt Grossi Toidupood Rakvere Turu Kaubamajas, Tallinna Mahemarket, Viru Keskuse Looduspere, Tallinna Kaubamaja). Kuivõrd maailmas on enam kui 30 000 Fairtrade'i ja üle 10 000 UTZ Certified märgisega toodet, on Eestis nende esinemine ikka veel vähene ning kindlasti on meil võimalik tootevalikut kasvatada.

ÕIGLASE KAUBANDUSE TOOTED ANNAVAD TUNNISTUST LÄBIPAISTVUSEST JA AUSTUSEST TÖÖ TEGIJATE VASTU

Fairtrade ei ole heategevus, see on tootmis- ja kauplemisviis, millel on üks ja selge eesmärk: vähendada vaesust kaubanduse abil, tagada arenguriikide tootjatele head hinnad ning talunikele ja töölistele mõistlikud töötingimused ja jätkusuutlik tulevik. Ehk teisisõnu – saavutada samasugune olukord, mida arenenud riikides, sh Eestis, tagavad seadused ja nende järgimine. Fairtrade ei oota eritingimusi, vaid samasugust väärikat tööd ja elu, nagu meie naudime arenenud riikides. Sööme ju seda, mis on pakendi sees, mitte hinda või kaubamärki.

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Eesti inimeste teadlikkus ja valmisolek valida õiglaselt toodetud kaupu kasvab. Seepärast ongi oluline poekettide vastutus ja roll – kas inimestel on üldse valikuid? Meie saame rääkida, et mõjutada teadlikkust ja ostmist, aga ainult pood saab müüa.

MIDA SAAB POOD TEHA

- Vaadata üle oma valik ning kus võimalik, tooted asendada, mitte lihtsalt nende osakaalu suurendada, kasvatastes sammhaaval valikus õiglaselt toodetud kaupa osakaalu
- Esitleda valikus olevaid õiglase kaubanduse tooteid oma kodulehel vm kanalites. Nii saavad tarbijad info kergemini kätte ja pood näitab, et ta tõesti soovib parimat nii meie inimestele kui ka nendele, kelle töö vilju pood müüb ja kelle arvelt ta kasumit saab.
- Poodides panna välja õiglase kaubanduse juhendid või isegi märgiste selgitused tarbijale
- Korraldada ise õiglase kaubanduse nädal ja tõsta märgistatud tooted esile (nagu näiteks Tallinna ja Tartu Kaubamajas).

Tuleb harjuda mõttega, et ka meie oleme tuleviku eest vastutavad ja peame tegema tarku valikuid.

Aitäh vabatahtlikele, kes poodides käisid: Johanna-Elisabeth, Riina, Mai, Pille, Maria, Anne ja Diana! Aitäh Rainile, kes tegi meie kogutud infost kokkuvõtte! Aitäh nendele poodidele, kes kaasa mõtlesid ja aitasid! Ja aitäh heatahtlikult ja vastutustundlikult meelestatud inimestele, kes hindavad teiste tööd, tunnevad huvi kaupade päritolu vastu ning näitavad oma ostuotsustega eeskuju!

Õiglase kaubanduse nädala ostukorvide tegemist toetab projekt „Supply Cha!nge. Muudame poeketid õiglasemaks“, mida rahastavad Euroopa Komisjon ja EV Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest ning mille eesmärk on muuta kauplusekettide omatooted õiglasemaks ja säästlikumaks.

Loe rohkem www.supplychainge.org ja www.fairtrade.ee.

Kristina Mänd, MTÜ Mondo vastutustundliku tarbimise eestvedaja

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ